

ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อผังพื้นที่ภายในพื้นที่ให้บริการ
การแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล:
กรณีศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี

**Satisfaction of the Elderly with Layout Planning in Thai
Traditional Medicine Service in Tambon Health Promoting
Hospital: A Case Study in Suphanburi Province**

เหมือนฝัน สุขมนต์¹

Meonfun Sukmon

¹อาจารย์ สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Lecturer, Interior Architecture Program, Faculty of Architecture,

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Received: December 1, 2021

Revised: December 13, 2021

Accepted: December 14, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อผังพื้นที่ภายในพื้นที่ให้บริการการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี บ้านดอนไร่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางนอน และสถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี ตำบลบ่อสุพรรณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุจำนวน 60 คน จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทั้ง 3 แห่ง แห่งละ 20 คน ผลการศึกษาพบว่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผังพื้นที่ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางนอน เนื่องจากมีการจัดผังพื้นที่

อย่างเป็นระบบและมีการกำหนดขอบเขตการใช้งานพื้นที่อย่างชัดเจน โดยแยกเป็นพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ส่วนบุคคล ซึ่งมีทางเข้า - ออก ของพื้นที่โดยเฉพาะ

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, ความพึงพอใจ, ผังพื้นที่

Abstract

The purpose of this research was to study the satisfaction of the elderly with the layout planning in Thai traditional medicine service areas of the three Tambon Health Promoting Hospitals in Suphanburi Province i.e. Ban Don Rai Chalermprakiat 60 Pansa Nawamindrachinee Health Promoting Hospital, Yangnon Sub-district Health Promoting Hospital, and Bo Suphan sub-district Chalermprakiat 60 Pansa Nawamindrachinee Health Promoting Hospital. The research samples consisted of 60 elderly people from the three sub-district health promoting hospitals, 20 from each hospital. The results were found that that their satisfaction with the layout planning of Yangnon Sub-district Health Promoting Hospital was at the highest level because of the following reasons: Its systematic layout was planned, and the scope of area usage was also clearly defined by which public personal spaces were separated with a particular entrance and exit.

Keywords: elderly, Tambon health promoting hospital, satisfaction, layout planning

บทนำ

ภาวะประชากรสูงอายุเป็นแนวโน้มที่สำคัญที่สุดของ ศตวรรษที่ 21 ภาวะดังกล่าวมีความสำคัญและส่งผลกระทบอย่างมากต่อทุกด้านของสังคมทั่วโลก โดย 1 ใน 9 ของ

ประชากรโลกมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเป็น 1 ใน 5 ของประชากรโลก ในปี 2050 ภาวะประชากรสูงวัยกำลังจะเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (สูงวัยในศตวรรษที่ 21: การเฉลิมฉลองและความท้าทาย (Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge, 2017) ซึ่งในประเทศไทยมีการคาดการณ์ประชากรของประเทศไทยปี 2553- 2583 ไว้ว่า ในปี 2565 สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงขึ้นร้อยละ 20 ก่อนที่ในปี 2576 ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด หรือมีสัดส่วนประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงขึ้นถึงร้อยละ 28 (Report of the Population Projections for Thailand 2010-2040, 2019)

ปัญหาที่พบในผู้สูงอายุที่เด่นชัดคือด้านสรีระวิทยาของผู้สูงอายุ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสมรรถภาพ ทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์และจิตใจ ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและสภาพแวดล้อม ดังนั้นผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลรักษาสมดุลต่างๆ อันเนื่องมาจากการสูญเสียสมรรถภาพจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ผู้สูงอายุควรเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพ (Access to quality health care) เพื่อให้สิทธิในการได้รับบริการดูแลสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจที่ได้มาตรฐานสูงสุดและเป็นไปได้จริง ราคาไม่แพงและเป็นมิตรกับวัย รวมทั้งบริการที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้ดูแล อันได้แก่ สมาชิกในครอบครัว ผู้ทำหน้าที่ดูแลที่อยู่ในท้องถิ่น (Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge. Bangkok: United Nations Population Fund, 2017) ซึ่งสถานพยาบาลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชนมากที่สุด คงหนีไม่พ้นสถานพยาบาลในระดับปฐมภูมิ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่มีการให้บริการการแพทย์พื้นฐาน รวมถึงการแพทย์แผนไทย ที่เป็นศาสตร์ที่ช่วยในการบำบัด รักษา ป้องกันโรค หรือการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบกล้ามเนื้อ และกระดูก อันจะเห็นได้ว่าจำนวนสถานพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมีการจัดการบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริการด้านการแพทย์แผนไทย (Teerachaisakul, 2015)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งแต่เดิมเป็นสถานพยาบาลที่ให้ การบำบัดรักษาเฉพาะศาสตร์ของแพทย์แผนปัจจุบัน แต่เมื่อมีการจัดบริการการแพทย์ แผนไทยขึ้นมาในภายหลัง ส่งผลให้พื้นที่ภายในอาคารเกิดความต้องการในการใช้ พื้นที่ที่มากขึ้น ทั้งด้านสภาพแวดล้อมภายในอาคาร รูปแบบบริการ เพื่อให้สอดคล้อง กับแบบนโยบายและแผนการพัฒนาที่จัดทำขึ้น ซึ่งเป็นการจัดพื้นที่ภายใต้ข้อจำกัดของ องค์กรนั้นๆ ด้วยการปรับปรุงต่อเติมตัวอาคาร หรือจัดสรรพื้นที่และเครื่องเรือน แต่ยัง ขาดซึ่งแนวทางปฏิบัติอันเหมาะสมและสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้สูงอายุ

จากความสำคัญของการจัดบริการการแพทย์แผนไทยที่เพิ่มมากขึ้นใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อรองรับการเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพ ของผู้สูงอายุที่มีจำนวนสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาข้อมูลดังกล่าว โดยกำหนด พื้นที่กรณีศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 3 แห่ง ในจังหวัด สุพรรณบุรี เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีโรงพยาบาลนำร่องด้านการแพทย์แผนไทย ใน ระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิมระดับกลาง จึงทำให้ง่ายต่อการเชื่อมโยงข้อมูลความสัมพันธ์ ในการส่งต่อนโยบาย ในการรับผิดชอบของศักยภาพในแต่ละหน่วยให้บริการ ที่เน้น ระบบเครือข่ายการส่งต่อระหว่างสถานบริการสุขภาพ (5-Year Strategic Plan (2017-2021) of The Department of Traditional and Alternative Medicine, 2019) โดยพื้นที่ กรณีศึกษาทั้ง 3 แห่งมีการให้บริการ โดยแพทย์แผนไทยที่ได้รับใบประกอบโรคศิลปะ ซึ่งสามารถให้บริการ ได้อย่างครอบคลุม การบำบัด รักษา ป้องกันโรค การส่งเสริมและ ฟื้นฟูสุขภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ต่อผังพื้นที่ภายในพื้นที่ให้บริการ การแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสำรวจ (Survey)

ใช้ในการศึกษาข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพในปัจจุบันของส่วนพื้นที่ให้บริการการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อทราบถึงตำแหน่งที่ตั้งของตัวอาคาร ลักษณะของพื้นที่ภายในและลักษณะการใช้งานพื้นที่

2. แบบสอบถาม (Questionnaire)

ใช้ในการทดสอบความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อผังพื้นที่ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) คือ ผู้สูงอายุ จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทั้ง 3 แห่ง แห่งละ 20 คน รวมเป็นจำนวน 60 คน โดยแบ่งระดับความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 1= น้อยที่สุด 2=น้อย 3=ปานกลาง 4=มาก 5=มากที่สุด ซึ่งแบบสอบถามจะประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คือข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 คือ ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อผังพื้นที่ ภายในพื้นที่ให้บริการการแพทย์แผนไทย โดยแบ่งตามลักษณะการใช้งานพื้นที่ ข้อมูลส่วนที่ 3 จะเป็นความพึงพอใจที่มีต่อ ขนาดของพื้นที่ และ ส่วนสุดท้ายคือข้อเสนอแนะ

เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้วใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมาพิจารณาระดับความถี่ ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณาดังสูตรการคำนวณระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับชั้น โดยใช้สูตรการคำนวณช่วงความกว้างของชั้นเท่ากับ 8 (Bunnag, 1994) โดยแบ่งความกว้างของชั้น ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ส่งผลต่อความพึงพอใจระดับมากที่สุด
 - คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ส่งผลต่อความพึงพอใจระดับมาก
 - คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ส่งผลต่อความพึงพอใจระดับปานกลาง
 - คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ส่งผลต่อความพึงพอใจระดับน้อย
 - คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ส่งผลต่อความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด
- ### 3. ความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาไปทำการทดสอบ (Pilot test) จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุภายในอำเภอที่พื้นที่กรณีศึกษาตั้งอยู่ อำเภอละ 10 คน ได้แก่ อำเภอสามชุก อำเภอเดิมบางนางบวช และอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อตรวจสอบว่าคำถามสามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการและมีความเหมาะสมหรือไม่ จากนั้นจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (Tayraukham, 2010) ในการหาความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.88 ซึ่งถือได้ว่าอยู่ในระดับดีมากหมายถึงแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

ผลการวิจัย

จากการสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพในปัจจุบันของพื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง 3 แห่ง พบว่า มีการให้บริการที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ แต่มีความแตกต่างกันที่ขนาดของพื้นที่ การจัดผังพื้นที่ และจำนวนเครื่องเรือน โดยมีรายละเอียด

กรณีศึกษาที่ 1 สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี บ้านดอนไร่ ตั้งอยู่ในเขตชุมชนใกล้โรงเรียนและวัดดอนไร่ พื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทยถูกจัดสรรไว้บริเวณชั้น 1 ของตัวอาคารเดิม สามารถเข้าถึงพื้นที่ด้วยประตูทางเข้า-ออกหลักของอาคาร ผ่านพื้นที่เวระเบียน โดยพื้นที่อยู่ใกล้ห้องทำงานเจ้าหน้าที่ ภายในพื้นที่มีการแบ่งลักษณะการใช้งานพื้นที่ไว้เป็นสัดส่วน ได้แก่ พื้นที่อบสมุนไพร พื้นที่นวด พื้นที่เวชภัณฑ์ มีห้องสุขาและห้องอาบน้ำ/เปลี่ยนเสื้อผ้า แยกเป็นสัดส่วนสำหรับผู้รับบริการแพทย์แผนไทยโดยเฉพาะ แต่มีการใช้พื้นที่ตรวจโรคร่วมกับพื้นที่นวดและพื้นที่พักผ่อนร่วมกับพื้นที่พักผ่อนของส่วนกลาง

กรณีศึกษาที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางนอน ตั้งใกล้เขตชุมชนติดพื้นที่การเกษตร พื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทยถูกต้องเดิมบริเวณชั้นล่างของอาคารเดิม มีประตูทางเข้า-ออก แยกออกจากประตูทางเข้า-ออกหลัก แต่สามารถเข้าจากประตูทางเข้า-ออกหลัก คู່พื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทยได้โดยผ่านประตูทางเชื่อมระหว่างพื้นที่พักผ่อนและพื้นที่ตรวจโรค ภายในพื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทย มีการแบ่งพื้นที่ไว้เป็นสัดส่วน ได้แก่ พื้นที่พักผ่อน พื้นที่ตรวจ-โรค พื้นที่อบสมุนไพร พื้นที่ฟื้นฟูมารดาหลังคลอด ห้องนวด โดยมีห้องสุขาและห้องอาบน้ำ/เปลี่ยนเสื้อผ้า แยกออกมาสำหรับผู้รับบริการแพทย์แผนไทยโดยเฉพาะ แต่มีการจัดให้ห้องอาบน้ำ/เปลี่ยนเสื้อผ้าและห้องสุขา มีการใช้งานพื้นที่ร่วมกัน

กรณีศึกษาที่ 3 สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี ตำบลบ่อสุพรรณ ตั้งอยู่ใกล้เขตชุมชนติดพื้นที่การเกษตร พื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทยถูกสร้างเป็นอาคาร 1 ชั้น แยกออกจากตัวอาคารหลัก ภายในพื้นที่มีการแบ่งลักษณะการใช้งานพื้นที่ไว้เป็นสัดส่วน ได้แก่ พื้นที่พักผ่อน พื้นที่ตรวจโรค พื้นที่นวด พื้นที่อบสมุนไพรและพื้นที่เปลี่ยนเสื้อผ้า แต่มีการจัดให้ห้องอาบน้ำและห้องสุขามีการใช้งานพื้นที่ร่วมกัน

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อผังพื้นที่ ภายในพื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง 3 แห่ง แห่งละ 20 คน รวม 60 คน เมื่อค่าความถี่ในรูปแบบร้อยละของข้อมูลทั่วไปพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 78 เพศชายร้อยละ 22 อยู่ในช่วงอายุ 60-69 ปีมากที่สุด ร้อยละ 57 รองลงมาคือช่วงอายุ 70-79 ร้อยละ 32 และช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไปร้อยละ 11 สถานภาพสมรสมีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 64 รองลงมาคือ หย่าร้าง/หม้าย ร้อยละ 33 และ โสด ร้อยละ 3 ระดับการศึกษา มากที่สุด คือ ระดับประถม ร้อยละ 65 รองลงมา คือ ระดับมัธยมต้น ร้อยละ 17 ระดับมัธยมปลาย ร้อยละ 15 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 3 ด้านการประกอบอาชีพ อาชีพที่พบมากที่สุด คือ เกษตรกร ร้อยละ 43 รองลงมา คือ รับจ้าง ร้อยละ 19 ว่างาน ร้อยละ 18 ค้าขาย ร้อยละ 10 ข้าราชการบำนาญ ร้อยละ 6 และผู้ประกอบการ

ร้อยละ 4 ช่วงของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่พบมากที่สุด คือ ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 80 รองลงมา คือ 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 3 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 15 และ 15,001 บาท ขึ้น ร้อยละ 2 ตามลำดับ

ตารางที่ 1

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อผังพื้นที่ ภายในพื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทยภายใน สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี บ้านดอนไร่

ลักษณะการใช้งานพื้นที่	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความพึงพอใจ
1. ทางเข้า-ออก	3.85	0.49	มาก
2. พื้นที่พักคอย	4.40	0.68	มากที่สุด
3. พื้นที่ตรวจโรค	4.25	0.55	มากที่สุด
4. พื้นที่นวด	4.20	0.77	มาก
5. พื้นที่อบสมุนไพร	3.75	0.44	มาก
6. ห้องสุขา	4.10	0.97	มาก
7. ห้องอาบน้ำ/เปลี่ยนเสื้อผ้า	4.00	0.56	มาก
รวม	4.08	0.64	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อผังพื้นที่ ภายในพื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทย สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี บ้านดอนไร่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.08, S.D. = 0.64)

เมื่อพิจารณาแยกตามลักษณะการใช้งานพื้นที่ พบว่า พื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด คือ พื้นที่พักคอย (ค่าเฉลี่ย = 4.40, S.D. 0.68) และ พื้นที่ตรวจโรค (ค่าเฉลี่ย = 4.25, S.D. 0.55) ตามลำดับ พื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมาก คือ พื้นที่

นวด (ค่าเฉลี่ย=4.20, S.D. 0.77) ห้องสุขา (ค่าเฉลี่ย=4.10, S.D. 0.97) ห้องอาบน้ำ/
เปลี่ยนเสื้อผ้า (ค่าเฉลี่ย = 4.00 S.D. =0.56) ทางเข้า-ออก (ค่าเฉลี่ย=3.85, S.D.= 0.49)
พื้นที่พื้นที่อบสมุนไพร (ค่าเฉลี่ย=3.75, S.D.=0.44) ตามลำดับ

ตารางที่ 2

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อผังพื้นที่ ภายในพื้นที่ให้บริการแพทย์
แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางนอน

ลักษณะการใช้งานพื้นที่	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความพึงพอใจ
1. ทางเข้า-ออก	4.05	0.89	มาก
2. พักคอย	4.40	0.75	มากที่สุด
3. พื้นที่ตรวจโรค	4.45	0.76	มากที่สุด
4. พื้นที่นวด	4.30	0.73	มากที่สุด
5. พื้นที่อบสมุนไพร	4.40	0.60	มากที่สุด
6. ห้องสุขา	4.15	0.67	มากที่สุด
7. ห้องอาบน้ำ/เปลี่ยนเสื้อผ้า	4.15	0.67	มาก
รวม	4.27	0.72	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อผังพื้นที่ ภายในพื้นที่
ให้บริการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางนอน โดยรวมอยู่ใน
ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.27, S.D. = 0.72)

เมื่อพิจารณาแยกตามลักษณะการใช้งานพื้นที่ พบว่า พื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยความ
พึงพอใจมากที่สุด คือ พื้นที่อบสมุนไพร (ค่าเฉลี่ย=4.40, S.D. 0.60) พื้นที่ตรวจโรค
(ค่าเฉลี่ย=4.45, S.D. 0.76) พื้นที่พักคอย (ค่าเฉลี่ย=4.40, S.D. 0.75) พื้นที่นวด

(ค่าเฉลี่ย=4.30, S.D. 0.73) ตามลำดับ พื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมาก คือ ทางเข้า-ออก (ค่าเฉลี่ย=4.05, S.D. 0.89) ห้องสุขา และ ห้องอาบน้ำ/เปลี่ยนเสื้อผ้า (ค่าเฉลี่ย=4.15, S.D. 0.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 3

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อผังพื้นที่ ภายในพื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทยภายใน สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี ตำบลบ่อสุวรรณ

ลักษณะการใช้งานพื้นที่	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความพึงพอใจ
1. ทางเข้า-ออก	4.25	0.55	มากที่สุด
2. พักคอย	4.10	0.72	มาก
3. พื้นที่ตรวจโรค	4.35	0.75	มากที่สุด
4. พื้นที่นัด	4.25	0.79	มากที่สุด
5. พื้นที่อบสมุนไพร	4.15	0.59	มาก
6. ห้องสุขา	4.40	0.50	มากที่สุด
7. ห้องอาบน้ำ/เปลี่ยนเสื้อผ้า	4.35	0.59	มากที่สุด
รวม	4.26	0.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อผังพื้นที่ ภายในพื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทย สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี ตำบลบ่อสุวรรณ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.26, S.D. = 0.65)

เมื่อพิจารณาแยกตามลักษณะการใช้งานพื้นที่ พบว่า พื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด คือ ห้องสุขา (ค่าเฉลี่ย=4.40, S.D.=0.60) ห้องอาบน้ำ/เปลี่ยนเสื้อผ้า

(ค่าเฉลี่ย=4.35, S.D. 0.59) พื้นที่ตรวจโรค (ค่าเฉลี่ย=4.35, S.D. 0.75) ทางเข้า-ออก (ค่าเฉลี่ย=4.25, S.D. 0.55) และพื้นที่นวด (ค่าเฉลี่ย=4.25, S.D. 0.79) ตามลำดับ พื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด คือ พื้นที่อบสมุนไพร (ค่าเฉลี่ย=4.15, S.D. 0.59) และพื้นที่พักผ่อน (ค่าเฉลี่ย=4.10, S.D. 0.72)

ตารางที่ 4

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ที่มีต่อการจัดองค์ประกอบเชิงพื้นที่ภายในพื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทย จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง

กรณีศึกษา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความพึงพอใจ
1	4.08	0.64	มาก
2	4.27	0.72	มากที่สุด
3	4.26	0.64	มากที่สุด
รวม	4.20	0.67	มากที่สุด

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดองค์ประกอบเชิงพื้นที่ภายในพื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทย จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง พบว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.21 S.D.=0.67) เมื่อพิจารณาแยกตามพื้นที่กรณีศึกษา พบว่าพื้นที่กรณีศึกษาที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ พื้นที่กรณีศึกษาที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางนอน (ค่าเฉลี่ย=4.29 S.D.=0.74) รองลงมาคือ พื้นที่กรณีศึกษาที่ 3 สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี ตำบลบ่อสุวรรณ (ค่าเฉลี่ย=4.26 S.D.=0.64)

และ พื้นที่ที่มีระดับความพึงพอใจมาก คือ พื้นที่กรณีศึกษาที่ 3 สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี บ้านดอนไร่ (ค่าเฉลี่ย = 4.08 S.D. = 0.64)

นอกจากนี้ผู้สูงอายุมีข้อเสนอแนะภายในพื้นที่ ด้านระดับของพื้นที่ ที่มีการยกระดับสูงต่ำไม่เท่ากัน ด้านการแบ่งกันพื้นที่ เพื่อให้เกิดความความเป็นส่วนตัวเมื่อเข้าไปใช้บริการรอบสมุนไพร เนื่องจากเมื่อเข้ารับบริการผู้สูงอายุต้องสวมเสื้อผ้าที่ไม่มิดชิด เช่น ผู้หญิงต้องนุ่งกระโจมอก ผู้ชายต้องนุ่งผ้าขหนู เป็นต้น รวมถึงเส้นทางจากห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ที่ต้องผ่านพื้นที่อื่นก่อน เพื่อไปยังพื้นที่อบสมุนไพร

อภิปรายผล

1. จากผลการสำรวจพื้นที่ ภายในพื้นที่ให้บริการแพทย์แผนไทย พื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง มีการให้บริการสอดคล้องตามมาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมและสนับสนุนการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน (รพ.สส.พท.) แต่ในด้านสถานที่ ยังมีการใช้พื้นที่ร่วมกัน เช่น มีการใช้ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ห้องสุขาและห้องอาบน้ำร่วมกัน มีการใช้พื้นที่นวดร่วมกับพื้นที่ตรวจโรค เป็นต้น (Thai Traditional Medicine & Integrative Medicine Promoting Hospital Standard, 2013) แต่อย่างไรก็ดี ในการจัดสรรพื้นที่ให้รองรับการให้บริการที่ครบถ้วนจะต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมด้านงบประมาณขององค์กรด้วยอีกทางหนึ่ง

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อผังพื้นที่ แสดงให้เห็นว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางนอน มีการจัดผังพื้นที่อย่างเป็นระบบ แยกพื้นที่ของส่วนให้บริการแพทย์แผนไทยออกจาก พื้นที่ให้บริการรักษาส่วนกลาง จัดพื้นที่ที่พักรอกับพื้นที่ตรวจโรค อยู่บริเวณพื้นที่ด้านหน้า (Public Zone) ดัดเข้ามาด้านในเป็นพื้นที่ที่ต้องการความเป็นส่วนตัว Private Zone ได้แก่ พื้นที่อบสมุนไพร พื้นที่นวดห้องสุขา และ ห้องอาบน้ำ/เปลี่ยนเสื้อผ้า อันสอดคล้องกับ Hardy and Lammers ที่ให้ข้อเสนอแนะว่า สถานพยาบาลจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตและที่ตั้งของพื้นที่การใช้งานหลักแต่ละพื้นที่ให้ชัดเจน (Zoning) รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งต้องสัมพันธ์กับ

หน่วยงานต่างๆ มีพื้นที่ที่แยกเป็น Public และ Private มีทางเข้า-ออก ของพื้นที่ โดยเฉพาะ นอกจากนี้แต่ละพื้นที่ควรมีที่ตั้งและขอบเขตที่เหมาะสม ซึ่งช่วยให้สะดวกต่อการบริหารจัดการและประหยัดทรัพยากรด้านต่างๆ ตลอดจนช่วยให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพ (Hardy & Lammers, 1977)

ข้อเสนอแนะ

1. การนำผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อผังพื้นที่ ภายในพื้นที่ ให้บริการการแพทย์แผนไทย แยกตามลักษณะการใช้งานของพื้นที่ที่มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด นำไปใช้พัฒนาและต่อยอดสำหรับพื้นที่ให้บริการการแพทย์แผนไทย ในระดับโรงพยาบาลชุมชนขนาดใหญ่ หรือ โรงพยาบาลชุมชนขนาดกลาง
2. สามารถนำผลความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อผังพื้นที่ ภายในพื้นที่ ให้บริการการแพทย์แผนไทย ไปใช้ประกอบการพัฒนาพื้นที่ให้บริการการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอื่นๆ ต่อไป
3. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อปัจจัยในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ให้บริการการแพทย์แผนไทย เช่น ความพึงพอใจต่อแสงสว่าง ความพึงพอใจต่อการใช้งานเครื่องเรือน ความพึงพอใจต่อการใช้วัสดุในการตกแต่งภายใน เป็นต้น
4. ควรมีการศึกษาคัดเลือกความพึงพอใจของผู้ใช้งานพื้นที่ทั้งหมด ได้แก่ เจ้าหน้าที่นวด แพทย์แผนไทย ญาติหรือผู้ติดตาม เพื่อเป็นการศึกษาความพึงพอใจที่ครอบคลุมทุกกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่

References

- 5-Year Strategic Plan (2017-2021) of the Department of Traditional and Alternative Medicine (Revision)(1st). (2019). Nonthaburi: Strategy and planning group department of academic affairs and planning division of Thai Traditional and alternative medicine ministry of public health. [in Thai]
- Bunnag, M. (1994). Statistics for decision making (4th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Owen B Hardy and Lawrence P Lammers. (1977). Hospitals, the planning and design process: Planning and design process for hospitals. Germantown, Md.: Aspen Systems Corp., ©1977.
- Report of the Population Projections for Thailand 2010-2040 (1st Revision). (2019). Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council. [in Thai]
- Tayraukham, S. (2010). Research methodology for social sciences and humanities (5th ed.). Maha Sarakham: Maha Sarakham University.
- Teerachaisakul, M., Nilnate, W. & Warrayingyong, A. (2015). A survey of Thai traditional and alternative medicine services of Ministry of Public Health Hospitals in 2014. Health Systems Research Institute (HSRI), 10th (2nd) 117-127. Retrieved on 20 March 2021 from <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/4377>
- Thai Traditional Medicine & Integrative Medicine Promoting Hospital Standard (1st TIPHS). (2013). Bangkok: Veterans Relief Organization.
- United Nations Population Fund (UNFPA), and Help Age International. (2017). Ageing in the twenty-first century: A celebration and a challenge. Bangkok: United Nations Population Fund. [in Thai]

Author

Ms. Meonfun Sukmon

Interior Architecture, Faculty of Architecture, Rajamangala University of
Technology Thanyaburi

39 Moo 1, Klong 6, Khlong Luang Pathum Thani 12110 Thailand

Fax: 02-5494775 Tel.: 082-4154998 E-mail: meonfun_s@rmutt.ac.th

